OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-10

KONU SERVETİFÜNUN DÖNEMİ'NDE ROMAN

Servetifünun topluluğu, 1896-1901 yılları arasında Servetifünun dergisi etrafında toplanan edebiyatçılardan oluşmuştur. Topluluk sanatçıları, yeni bir edebî anlayış meydana getirdiği için bu topluluğa "Edebiyatıcedide" adı da verilir. Topluluk, Tevfik Fikret, Cenap Şahabettin, Halit Ziya Uşaklıgil, Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit Yalçın, Süleyman Nazif, Ahmet Şuayp, Hüseyin Suat Yalçın gibi sanatçılardan oluşmuştur.

Fransız edebiyatının etkilerinin hâlâ devam ettiği bu dönemde roman anlayışında teknik yönden gelişmeler gözlenir. Ortaya konan eserlerin sanatsal değeri artmış, eserler yapı bakımından olgunluğa erişmiştir. Olay örgüsü, karakterlerin canlandırılması ve çevre tasvirleri bakımından daha sağlam, daha gerçekçi ve Batı tarzına uygun eserler kaleme alınmıştır. Bunda dönemin önemli yazarlarından biri olan Halit Ziya Uşaklıgil'in büyük rolü vardır.

Bu dönemde yazılan romanlar, genellikle karamsar bir bakış açısıyla oluşturulmuştur. Devrin bazı yazarları içinde bulunulan ortamdan memnun değillerdir. Bu durum, sanatçıların etkilendiği Fransız edebiyatından ve dönemin siyasal yapısından kaynaklanmaktadır.

Sosyal konulardan çok bireysel konular ele alınmış ve yazılan eserlerde yazarlar kişiliklerini gizlemişlerdir. Tanzimat Edebiyatı Dönemi'nde görülen, anlatıcının araya girip okurla sohbet etmesi, bilgiler aktarması, gerçeği zorlayan tesadüfler ve kişilerin idealize edilmesi gibi kusurlar; Servetifünun romanında oldukça azalmıştır.

Dönemin en önemli sanat akımları, realizm ve natüralizmdir. Bu anlayışla yazılan eserlerde gerçekler anlatılırken kişilerin psikolojileri, onların kişiliklerini etkileyen çevrelerin tanıtımı, içinde bulundukları ortam ayrıntılarıyla verilir. Onun için de betimleme, realist ve natüralist yazarlarda en önemli anlatım biçimi olarak dikkati çeker.

Yazılan romanlarda kişilerin ruhsal durumları ayrıntılı bir şekilde anlatılmış ve çözümlemeler yapılmıştır. Türk edebiyatının ilk psikolojik romanı kabul edilen Eylül, bu dönemde Mehmet Rauf tarafından kaleme alınmıştır.

Romanlarda mekân olarak genellikle İstanbul ön plana çıkmış; kahramanlar, halktan değil genellikle aydın kesimden seçilmiştir.

Romanlarda Türkçenin kurallarına ve söz dizimine uymayıp yeni anlatım olanakları aranmış; konuşma dilinden uzak, ağır bir dil; yazarlar tarafından tercih edilmiştir.

MAİ VE SİYAH

1897'de yayımlanan Mai ve Siyah adlı romanında Halit Ziya Uşaklıgil, realizm akımının özelliklerini başarıyla kullanmıştır. Eserdeki kahramanların yaşamları, onları belirleyen toplumsal sebeplerle birlikte anlatılmıştır. Neden-sonuç ilişkisi romanın kurgusunda belirleyici olmuştur. Romanda Ahmet Cemil'in yaşadığı hayal kırıklığı, sebepleriyle birlikte başarıyla verilmiştir. Romanın adı ve kurgusu, Servetifünun edebiyatında en çok yer bulan temalardan "hayal-hayal kırıklığı"nı simgelemektedir.

Mai ve Siyah'ta renkler birer sembol olmuştur. Genç bir şairin "mavi" hülyalardan "siyah" felakete doğru gidişini konu edinen romanda Ahmet Cemil, yalnız iç dünyası ile değil bu dünyanın içinde yer aldığı çevresi ile birlikte verilmiştir.

OLAY ÖRGÜSÜ: Roman kahramanı Ahmet Cemil, babası öldükten sonra evini geçindirmek için gazetede çeviriler yapar ve özel ders verir. Dönemin sanat anlayışından farklı, kendine özgü bir eser yazmaktadır. Bu eserle ilgili güzel hayaller kurarken terslikler üst üste gelir. Eserinin küçük düşürücü yazılarla gazetede eleştirilmesi, kız kardeşinin ölümü, sevdiği kadının başka bir adamla evleneceğini öğrenmesi; Ahmet Cemil'in büyük bir yıkıma uğramasına ve İstanbul'dan ayrılmasına sebep olur.

ZAMAN: Romanın genelinde anlatılanlar, 19. yüzyıl sonlarında İstanbul'da yaşanmaktadır.

MEKÂN: Romanda olayların geçtiği mekân, genel olarak İstanbul'dur.

ÇATIŞMA: Romandaki temel çatışma hayal ve gerçek çatışmasıdır.

TEMA: Dünyadaki gerçekler, bir insanın hayallerini yıkabilir.

KONU: Romanda hayatın zorluklarıyla başa çıkamayan genç bir şairin hayal kırıklıkları ve iç dünyası ile birlikte orta hâlli bir Türk ailesinin yaşayış tarzı, o devrin basın hayatı anlatılmıştır.

BAKIŞ AÇISI: Roman, hâkim (ilahi) bakış açısıyla anlatılmıştır.

ANLATICI: 3. kişili anlatıcıdan yararlanılmıştır.

SORULAR

SORU 1:

Halit Ziya ve Mehmet Rauf'un romanları ile hayatları yan yana düşünüldüğünde bu iki romancının, kimi zaman roman kişileriyle kendilerini özdeşleştirdikleri, kendi kişilik ve ideallerini romanlarındaki kişilere yükledikleri, bu sebeple onları âdeta kendi sözcüleri gibi kullandıkları, romanlarına verdikleri adlardan yarattıkları kişilerin ortak özelliklerine kadar kendi hayal ve hayatlarından bazı unsurları romanlarına soktukları görülmektedir.

Bu parçada Servetifünun romancılığındaki hangi özellik vurgulanmaktadır?

A) Nesnellik B) Karamsarlık
C) Gerçekçilik D) Tasvir
E) Hayal-hakikat çatışması **Cevap: C**

SORU 2:

Halit Ziya, Suut Kemal Yetkin'e gönderdiği bir mektupta romana başlayışını şöyle anlatmaktadır: "Dadıların masallarıyla başladım, okumaya gücüm yetince Türkçede elime geçen bütün hikâyeleri okudum. Lakin on dört yaşlarına doğru Fransızcada okuduklarımdan zevk almaya başlayınca artık Türkçe hikâye okumaktan vazgeçtim. Bir yandan eğitimim ve araştırmalarım devam ederken diğer yandan yazılar yazmaya başlamıştım. O zaman Fransız edebiyatı natüralizm akımının etkisindeydi. Balzac, Flaubert, Stendhal, Daudet, Zola, Concurt'lar sevdiğim başlıca yazarlardı. Eğer bu sanatta bir gelişme gösterebilmişsem bunu İstanbul'a geldikten sonra Servetifünun'da yayımladığım "Mai ve Siyah" ile İkdam'da yayımladığım küçük hikâyelerle mümkün olmuştur."

Bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Halit Ziya, ilk yazılarını eğitimine devam ederken yazmaya başlamıştır.
B) Yazar masallarla başlayan okuma faaliyetini Türkçe ve Fransızca hikâyelerle sürdürmüştür. C) Halit Ziya, Servetifünun dergisinde yayımladığı "Mai ve Siyah" romanıyla adını duyurmuştur.
D) Yazar, Fransız edebiyatının önemli natüralistlerinden etkilenmiştir.
E) Halit Ziya, romanlarını Servet-i Fünun ve İkdam'da yayımlamıştır. **Cevap: E**

SORU 3:

Tanzimat ve Servetifünun Edebiyatı romanlarının benzer noktası aşağıdakilerden hangisidir?

A) Olayların zengin ve aydın zümre arasında ve daha çok İstanbul'da geçiyor olması.
B) Toplumsal sorunlara ağırlık vermeleri
C) Sade dil anlayışıyla yazılmaları
D) Teknik yönden olgun nitelikte olmaları
E) Klasisizm ve romantizm etkisiyle yazılmaları **Cevap: A**